

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, доцента
Волярської Олени Станіславівни на дисертаційне дослідження
Мосьпан Наталі Вікторівни «Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в
Європейському Союзі», представлене на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Актуальність дослідження зумовлена процесами глобалізації, інтеграції та інтернаціоналізації економіки, виробництва, ринку праці, освіти, наслідками яких стали: посилення ролі вищої освіти, яка дає поштовх соціокультурному та економічному прогресові; необхідність перекваліфікації й перенавчання значної чисельності осіб працездатного віку у зв'язку з існуючою ситуацією на ринку праці; зрослі вимоги до освіти як до засобу задоволення професійних і особистих потреб кожної людини.

Без перебільшення можна стверджувати, що вища освіта як фактор економічного добробуту, соціальної стабільності, національної безпеки стала нагальною потребою сучасності, а привернення уваги до проблеми взаємодії вищої освіти з ринком праці, чітка національна позиція у цій сфері сприятимуть перетворенню України на цивілізовану демократичну державу, в якій людина є найвищою цінністю, а для її саморозвитку і самореалізації створено оптимальні умови. У цьому сенсі слід наголосити, що вивчення зарубіжного досвіду функціонування вищої освіти, зокрема, країн Європейського Союзу, сприятиме розбудові в Україні системи освіти на основі вивчення та адаптації його конструктивних ідей до національного освітнього простору.

Не можна обійти увагою той факт, що теорія і практика вищої освіти, тенденції її розвитку є предметом фундаментальних і прикладних досліджень як

вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Водночас можемо констатувати значний потенціал європейського досвіду щодо освіти різних категорій населення, професійної підготовки персоналу у сфері виробництва, і водночас недостатність комплексних наукових порівняльно-педагогічних досліджень з цієї проблеми. Відтак, вибір дисертанткою теми дослідження обґрунтований необхідністю аналізу ефективної діяльності різноманітних інституцій у галузі вищої освіти в інших країнах, зокрема Європейського Союзу; нагальною потребою аналізу міжнародних нормативно-правових документів; необхідністю посилення власної нормативної бази, що регламентує реалізацію стратегічних завдань ефективної національної системи вищої освіти.

Зважаючи на викладене вище, наукове дослідження, виконане Мосьпан Наталією Вікторівною, є актуальним і своєчасним.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз рукопису дисертації, автореферату та публікацій Н. В. Мосьпан уможлиблює висновок про наукову обґрунтованість і достовірність представлених результатів. Досить ґрунтовне вивчення дисертанткою джерельної бази (587 найменувань, із них 376 – англійською мовою), дозволили автору обґрунтувати теоретико-методологічні засади та визначити категорійно-поняттєвий апарат дослідження, узагальнити доробок науковців щодо теоретичних і методичних засад функціонування вищої освіти у країнах Європейського Союзу. Водночас здійснений дослідницею аналіз наукових та інших джерел дозволив обґрунтувати основні етапи дослідження тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці у країнах Євросоюзу, охарактеризувати загальні та специфічні для країн Європейського Союзу тенденції.

Важливим є те, що одержанню достовірних та обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу загальнонаукових, теоретичних та емпіричних методів наукового пошуку. Серед них найбільш продуктивними були структурний і порівняльний аналіз, синтез, узагальнення тощо.

На наше переконання, не викликають сумніву висновки та рекомендації, викладені у дисертації, оскільки їх формулювання здійснено з урахуванням положень міждисциплінарного, системного, порівняльного, цілісного, культурологічного і прогностичного підходів до розв'язання досліджуваної проблеми.

Теоретичні положення дисертаційного дослідження, авторська монографія, використовуються в освітньому процесі вітчизняних закладів вищої і післядипломної освіти: Маріупольського державного університету (Довідка № 01-24/1235 від 21.11.2018 р.), Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Довідка № 01-16/1109 від 19.11.2018 р.), Чернігівського національного педагогічного університету (Довідка № 57 від 22.11.2018 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Довідка № 2238/01 від 30.11.2018 р.), Бердянського державного педагогічного університету (Довідка № 57-08/1542 від 06.12.2018 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Довідка № 06/76 від 19.12.2018 р.).

Як свідчать результати здійсненого нами аналізу автореферату і дисертації, дисертаційне дослідження Н. В. Мосьпан написано на належному науковому рівні. Автор володіє теорією проблеми і методами її дослідження. У цілому позитивне враження справляє оформлення роботи, таблиці, що візуалізують результати наукового пошуку.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації.

Позитивно оцінюємо рівень апробації результатів дослідження. Він є належним і підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.
Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, основними науковими працями дисертантки дозволило визначити найістотніші теоретико- методологічні положення, прикладні висновки та рекомендації, які характеризуються науковою

новизною, зокрема: дослідницею вперше у вітчизняній педагогічній науці системно проаналізовано теорію та практику взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу на трьох рівнях: Європейського простору вищої освіти, закладів вищої освіти, суб'єктів освітнього процесу; виокремлено тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу; охарактеризовано чинники стимулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі; систематизовано механізми регулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі (нормативно-правові, інституційні, організаційно-управлінські, програмно-цільові, фінансові); узагальнено програмно-цільові заходи оновлення кадрового потенціалу в Європейському Союзі; здійснено порівняльний аналіз тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі та Україні та обґрунтовано перспективні напрями використання досвіду Європейського Союзу щодо взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні (на рівні держави, системи вищої освіти, закладів вищої освіти, суб'єктів освітнього процесу).

Окрім того, дисертанткою удосконалено зміст освітніх програм для підготовки фахівців з вищою освітою відповідно до вимог ринку праці; вимоги до контролю якості освітньої діяльності закладів вищої освіти.

Все вище згадане уможливило виявлення тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці як комплексного соціально-культурного та економічного явища, яке формується на рівні Європейського Союзу і поширюється як системний феномен на Європейський простір вищої освіти. Подальшого розвитку у рецензованій дисертації набули положення щодо модернізації вищої освіти відповідно до потреб ринку праці; закономірностей розвитку вищої освіти в умовах ринкової економіки, зокрема структурних компонентів системи взаємодії вищої освіти з ринком праці (вища освіта, перехідний період випускників від освіти до роботи, ринок праці).

Достовірність і новизна результатів здійсненого Н. В. Мосьпан дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій базуються на достатньому фактичному матеріалі, забезпеченому аналізом значної кількості зарубіжних і вітчизняних джерел, коректним використанням комплексу взаємодоповнюючих методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, аналізом одержаних результатів, а також апробацією проміжних результатів наукового пошуку під час наукових, практико орієнтованих масових заходів різних рівнів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та опублікованих працях. Основні положення дисертації Н. В. Мосьпан висвітлено у 45 наукових працях, у тому числі: 1 одноосібній монографії, 25 одноосібних статтях у провідних фахових виданнях України (15 з яких включені до міжнародних наукометричних баз), 4 статтях у зарубіжних періодичних виданнях (з них 2 статті в періодичних виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Scopus і Web of Science), 4 публікаціях у співавторстві, 20 тезах у збірниках матеріалів конференцій. Слід підкреслити, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, достатньо повно представлено в зазначених опублікованих працях.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота Н. В. Мосьпан є вагомим словом в українській теорії вищої освіти, що актуалізує конструктивний європейський досвід, окреслює можливості його імплементації в умовах реформування освіти в Україні та робить значний внесок у розбудову національної системи вищої освіти і ринку праці. Дослідження містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати розв'язують низку важливих загальнопедагогічних завдань. Уміння аналізувати різноманітні наукові проблеми і факти, глибоке розуміння й інтерпретація складних, недостатньо досліджених наукових категорій дозволило авторці здобути науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати.

Особлива цінність цієї роботи, на нашу думку, полягає у тому, що дисертантка доклала зусиль для розвитку методики порівняльних досліджень у галузі вищої освіти і ринку праці. На відміну від більшості дисертаційних досліджень із теорії і методики професійної освіти, рецензована робота вирізняється своїм емпіризмом. Дисертанткою проведено анкетування студентів закладів вищої педагогічної освіти України, що засвідчило наявність власних дієвих методик і водночас продемонструвало вплив загальноєвропейських тенденцій на розвиток вітчизняної вищої освіти в умовах ринку праці.

Дослідниця виявила раціональне зерно, цінне для вивчення тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні, й обґрунтувала перспективні напрями впровадження результатів свого дослідження.

Варто наголосити, що результати рецензованого дослідження впроваджено в закладах вищої і післядипломної освіти, про що свідчать відповідні довідки, посилення на які містяться у тексті дисертаційного дослідження та авторефераті.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дослідження, його зміст, результати, висновки, викладені в авторефераті, відображають основні положення дисертації. Дисертація складається з анотацій, списку наукових праць за темою дисертації, списку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків і списку використаних джерел. Логіка і послідовність викладу тексту наукової праці в цілому відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

Принагідно відзначаємо вміння дисертантки узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Так, аналіз змісту дисертації Н. В. Мосьпан свідчить, що дисертаційне дослідження системно організоване: окреслено його об'єкт, предмет і мету, чітко сформульовано його дослідницькі завдання, у відповідності до яких викладено зміст тексту дисертації, забезпечено належну відповідність висновків.

У першому розділі «Взаємодія вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі як предмет наукового дослідження» дисертанткою проаналізовано базові поняття дослідження в українському та європейському науковому просторі; охарактеризовано наукові дослідження з проблеми взаємодії вищої освіти з ринком праці; подано концепцію дослідження тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі.

Позитивної оцінки заслуговує здійснена автором класифікація базових понять у групи, які характеризують взаємодію вищої освіти з ринком праці на різних рівнях: Європейський Союз, вища освіта, ринок праці (п. 1.1). Цілком слушною є думка дисертантки про те, що проблемне поле наукового пошуку зумовлює необхідність розкриття суті й уточнення таких понять дослідження як «маркетизація вищої освіти», «перехідний період випускників від вищої освіти до ринку праці», «європеїзація вищої освіти». З цією метою дисертантка звертається до опублікованих праць зарубіжних вчених, широкого масиву довідкових та інших видань. Ми поділяємо точку зору дисертантки про те, що тлумачення термінологічних одиниць зазнає варіацій і змін відповідно до географічного чинника, уособлюючи особливості економічних, суспільно-політичних, освітніх традицій.

Заслуговує схвалення обґрунтування дисертанткою Концепції дослідження тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі на засадах системного, комплексного, порівняльного, міждисциплінарного, культурологічного та прогностичного підходів.

Позитивне враження справляє другий розділ «Модернізація вищої освіти Європейського Союзу до потреб ринкової економіки», де проаналізовано вплив глобалізації на розвиток вищої освіти; визначено стратегії інтернаціоналізації вищої освіти; обґрунтовано європеїзацію та стандартизацію вищої освіти; визначено правові засади розвитку вищої освіти в Європейському Союзі. Аналіз автентичних джерел щодо впливу глобалізації, інтернаціоналізації, європеїзації

та стандартизації на вищу освіту Європейського Союзу дозволив Н. В. Мосьпан зробити цілком логічний висновок про те, що під впливом глобалізації відбулись значні зміни у вищій освіті, зокрема зниження правових і фінансових перешкод для доступу до закладів вищої освіти, поява контингенту іноземних студентів, нова форма державного управління вищою освітою – автономія університетів, важливою ознакою якої є фінансова та кадрова свобода.

Автор досить аргументовано доводить, що створення і розширення Європейського Союзу з його високим ступенем інтеграції економік і ринків праці дало поштовх до впровадження системи забезпечення якості вищої освіти (п. 2.2).

На наше переконання, важливим для досліджень теоретичних аспектів є висновок дисертантки про наявність у більшості країн-членів Європейського Союзу обов'язкової системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти. Н. В. Мосьпан доведено, що суттєвим аспектом реформ національних систем вищої освіти в державах-членах Європейського Союзу було пристосування вищої освіти до ринкових відносин, що вимагало створення нової моделі вищої освіти безпосередньо пов'язаної з вимогами ринку праці.

У третьому розділі «Чинники взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу» проаналізовано особливості маркетизації вищої освіти, переходу випускників від вищої освіти до ринку праці, умови забезпечення відповідності між попитом і пропозицією фахівців з вищою освітою на ринку праці, відповідність кваліфікації випускників з вищою освітою вимогам ринку праці, вплив політики Європейського Союзу на гармонізацію взаємодії вищої освіти з ринком праці.

Досить високої оцінки заслуговують визначені Н. В. Мосьпан структурні компоненти взаємодії вищої освіти з ринком праці: вища освіта – інститут присудження кваліфікацій; перехідний період випускників від освіти до роботи – проміжний елемент між вищою освітою та ринком праці, коли випускники вищої освіти в пошуках працевлаштування намагаються запропонувати (вигідно продати)

роботодавцям отримані під час навчання навички та компетенції; ринок праці – місце реалізації випускниками набутих навичок і компетенцій у професійній сфері.

До здобутків дисертантки належить й обґрунтування особливостей взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі. Автором визначено, що під час переходу від вищої освіти до ринку праці випускники стикаються з багатьма проблемами: тривалий період пошуку роботи, невідповідність кваліфікації вимогам роботодавців, безробіття. Н. В. Моспан переконливо доведено, що гармонійні відносини між вищою освітою та ринком праці є фундаментальними для розвитку економіки країни, а розвиток людського капіталу має вирішальне значення для забезпечення розбудови Європи знань.

У четвертому розділі «Механізми регулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу» автором розкрито особливості механізмів нормативно-правового регулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці, інституційних інструментів координації діяльності між сферами освіти та зайнятості, організаційно-управлінських структур регулювання системи стандартів та якості освіти, програмно-цільових заходів оновлення кадрового потенціалу, різних форм фінансування вищої освіти в Європейському Союзі.

Позитивної оцінки заслуговує визначена автором структура державного управління вищою освітою та ринком праці в Європейському Союзі, що складається з органів, які регулюють діяльність освітньої галузі та зайнятості, а також упроваджують освітню політику та політику зайнятості як на рівні Європейського Союзу, так і на національному рівні держав-членів.

Дисертантка довела, що до тенденцій розвитку механізмів регулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі слід віднести: інтернаціоналізацію системи забезпечення якості вищої освіти, створення внутрішніх систем забезпечення якості, створення служб профорієнтації та кар'єрних центрів у закладах вищої освіти, професіоналізацію освітніх програм

і ступенів, залучення роботодавців до розроблення програм та освітнього процесу, використання різних форм фінансування вищої освіти.

Заслуговує на схвалення логіка й зміст викладу матеріалу в п'ятому розділі «Узагальнення та характеристика тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу», в якому обґрунтовано тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу відповідно до трьох рівнів ринкових відносин: макро-, мезо-, мікрорівень; розкрито їх сутність, де під макрорівнем розуміється Європейський простір вищої освіти; під мезорівнем – заклади вищої освіти; до мікрорівня віднесено суб'єкти (учасників) освітнього процесу; узагальнено та схарактеризовано тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці на рівні вищої освіти, на рівні закладів вищої освіти, на рівні суб'єктів освітнього процесу. У розділі також здійснено педагогічне прогнозування взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі.

У шостому розділі дисертаційного дослідження «Використання досвіду Європейського Союзу для гармонізації взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні» проаналізовано сучасний стан взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні, здійснено порівняння тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі та в Україні, визначено напрями використання досвіду Європейського Союзу щодо взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні, розроблено рекомендації щодо гармонізації взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні на основі використання досвіду Європейського Союзу щодо цього питання.

Беззаперечно важливе практичне значення має проведене в 2014-2015 рр. дисертанткою опитування випускників педагогічних закладів вищої освіти, результати якого загалом висвітлили проблеми з працевлаштуванням після завершення навчання і безробіттям.

Суттєвим здобутком є розкриття дисертанткою вітчизняних особливостей взаємодії вищої освіти з ринком праці.

Наявність додатків у дисертаційному дослідженні свідчить про самостійність здійснюваного наукового пошуку, підкріплення теоретичних положень практичними здобутками та прагнення поділитися результатами своїх розвідок. Відзначимо наявність таких цінних додатків і у дисертантки Н. В. Мосьпан. Особливо заслуговують уваги додатки, що потребували значних зусиль, а саме: додаток Д, що містить кількість рівнів та етапи реалізації Національних рамок кваліфікацій 28 держав-членів ЄС; додаток Ж, що містить власноруч розроблену анкету для випускників закладів вищої освіти; додаток З, що містить результати здійсненого анкетування.

Таким чином, обсяг і зміст дисертації свідчать про те, що авторка глибоко і різнобічно вивчила проблему на основі аналізу літератури з широкого спектру наукових напрямів, що дозволило їй здійснити цілісний аналіз тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі.

Мовностилістичне оформлення дисертації враховує особливості стилю наукового писемного мовлення. Логічна структурованість роботи забезпечується узагальненнями, проілюстрованими в графічному матеріалі дисертації та відповідними висновками.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Незважаючи на позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, врахування яких дозволило б певною мірою удосконалити логіку викладу результатів дослідження:

1. На наше переконання, у Вступі і змісті дисертації простежується неузгодженість/некоректність у використанні понять «прогностичний підхід» (с.7 автореф., с.37, с.84, 87, 91 дис.), «педагогічне прогнозування» (с.30 автореф., с.86, 431 дис.) і «підхід педагогічного прогнозування» (с.91, 94 дис.). Судячи з тексту автореферату і дисертації, ці поняття дисертантка використовує як синонімічні, що зумовлює необхідність уточнення.

2. У цілому позитивно оцінюючи виконаний дисертанткою розділ 1 «Взаємодія вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі як предмет наукового дослідження», відзначимо, що на жаль, у тексті підрозділу 1.3. відсутня цілісна Концепція дослідження тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу.

3. На нашу думку, у другому розділі не можна вважати вдалою назву і зміст таблиці 2.2.2 «Підходи до стратегії інтеріоризації вищої освіти в ЄС» (с.115). У графі «Підхід» мова йде про стратегії. Бажано визначити заявлені на с.114 три підходу до стратегії інтеріоризації вищої освіти.

4. У цілому позитивно оцінюючи виконаний дисертанткою розділ 5 «Узагальнення та характеристика тенденцій взаємодії вищої освіти з ринком праці Європейського Союзу» зазначимо, що викладені у підрозділах 5.1 – 5.3 тенденції набули б більшої переконливості, якби дисертантка систематизувала відповідні зрушення по групах країн окремо, виклала б здобутки, виклики, прорахунки / упущення у взаємодії вищої освіти з ринком праці по групах країн, зробила б узагальнення та систематизацію матеріалів щодо концептуального, ціннісно-змістового, організаційного, управлінського та інших аспектів вищої освіти і ринку праці.

5. Позитивно оцінюючи описані автором в останньому розділі дисертаційного дослідження напрями використання досвіду ЄС щодо взаємодії вищої освіти з ринком праці в Україні, на нашу думку, доцільно було б обґрунтувати рекомендації щодо можливостей використання цього досвіду на концептуальному, організаційно-педагогічному, управлінському, законодавчому, фінансовому, інформаційному рівнях тощо.

6. Завжди у порівняльно-педагогічних дослідженнях особливий інтерес викликають додатки. У додатках здобувачки Н. В. Мосьпан представлено матеріали, що насправді є пізнавальними. Проте не зрозумілим є непослідовне їх використання у тексті дисертації (спочатку Додаток А (с.56), потім Додаток Н

(с.193), Додаток Е (с.214), Додаток П (с.377), Додатки Ж і З (с.384), Додаток К (с.386)) і відсутність посилань на Додаток В, Д, Л. Робота набула б цілісності і довершеності, якби Додатки ще містили короткий опис, аналіз, порівняння нормативних документів, які враховували б взаємодії вищої освіти з ринком праці у державах-членах ЄС, щоб більше вітчизняних науковців і, зокрема практиків, могли долучитися до європейського досвіду.

Висловлені зауваження і побажання суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях.

Отримані результати дослідження висвітлені у 45 наукових публікаціях, з яких 1 одноосібна монографія, 25 одноосібних статей у наукових фахових виданнях, 4 статті у зарубіжних періодичних виданнях (з них 2 статті в періодичних виданнях, що входять до міжнародних наукових баз даних Scopus і Web of Science), 4 публікації у співавторстві, 20 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у тексті дисертації достатньо повно викладено в означених друкованих працях.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

В авторефераті з достатньою повнотою і в логічній послідовності відображено зміст дисертації, повністю розкрито основні результати, отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Висновок.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Наталі Вікторівни Мосьпан «Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі», є завершеним, фундаментальним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Робота містить науково обґрунтовані результати, що дали змогу авторові на основі вивчення процесів глобалізації, інтернаціоналізації, європеїзації здійснити системний аналіз взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі, актуалізувати конструктивний європейський досвід та окреслити можливості його імплементації в умовах реформування вищої освіти України.

Враховуючи актуальність теми, її новизну та значущість результатів дослідження для педагогічної науки і практики, дисертація Н. В. Мосьпан «Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в Європейському Союзі», наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., із змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), нормативним актам МОН України та паспорта спеціальності, а її автор – Мосьпан Наталя Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри загальної і медичної психології

Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

О. С. Волярська

ЗАКЛУЧЕННЯ
ПРЕДКЕТА УНІВЕРСИТЕТУ
Наливеда Р.С.
09 2019